

ENGGÅRDEN

bygherrerapport

NÆM 2006:134 Enggården

Herlufsholm sogn, Øster Flakkebjerg Herred, Storstrøms Amt (tidl. Sorø)

KUAS j.nr. 2003 – 2122 - 1550

Bygherrerapport for den arkæologiske undersøgelse ved Enggården, Næstved

NÆM j.nr. 2006:134

KUAS j.nr. 2003 – 2122 – 1550

Herlufsholm sogn, Øster Flakkebjerg Herred, Storstrøms Amt (tidl. Sorø)

Boplads og gravområde, yngre stenalder, yngre bronzealder/ældre jernalder, ca. 3500 – 0 f. Kr.

Resumé

Forud for et offentligt byggeri blev der ved Enggården foretaget en udvidet arkæologisk undersøgelse. På det 7500 m² store område blev der afdækket 326 anlægsspor, i form af gruber, stolpehuller og grave. Foruden bopladsspor fra neolitikum og bronzealder blev der fundet en neolitisk jordfæstegrav samt to brandgrave fra yngre bronzealder.

Indledning

Nærværende rapport dækker den arkæologiske undersøgelse, hvorfra prøveundersøgelsen blev foretaget i august 2007, og den udvidede undersøgelse foregik fra den 11. september til den 17. oktober 2007. Udgravningen blev finansieret af bygherre, Næstved Kommune. Næstved Museum var ansvarlig for undersøgelsen. Originaldokumentation og oldsager opbevares efter undersøgelsens afslutning på Næstved Museum.

I forbindelse med byggemodning forud for offentligt byggeri, har Næstved Museum foretaget en arkæologisk forundersøgelse i området. På baggrund af forundersøgelsens resultater, etableredes en udvidede arkæologisk undersøgelse.

Figur 1 Oversigtsbillede

Topografi, terræn og undergrund

Lokaliteten er beliggende umiddelbart øst for Susåen. Området fremstod ved udgravningens begyndelse som et åbent let kuperet landskab, med små plateauer. Dele af området var dyrket landbrugsjord, imens andet lå hen som ubebygget græsareal. Undergrunden bestod overvejende af gulbrunt sand. Muldlaget tykkelse varierede fra 10 – 50 cm. Tykkest var det i den østlige del af Felt 1 samt på Felt 3, imens Felt 2 var dækket af et relativt tyndt muldlag (ca. 10 – 15 cm.) Felt 2 var den del af lokaliteten der lå højest.

Udgravningsmetode

Udgravningsfelterne blev anlagt på baggrund af prøveundersøgelserne. Under muldafrømningen blev relevante fyldskifter indridset med skovl og afmærket med pinde. Feltet blev opmålt i målestoksforhold 1:50 på tegnefolie og målesystemet blev indmålt med GPS. Anlæggene blev snittet med skovl og ske, mens profiler efterfølgende blev afrenset med ske. Snittegninger i 1:10 og beskrivelse af anlæg blev foretaget på tegnefolie. Der anvendtes digitalfoto til dokumentation af

udvalgte anlæg. Konstruktioner blev udskilt ved systematisk gennemgang af de snittede stolper ”in situ” og plantegningerne. I tvivlstilfælde blev ”manglende” stolper i en konstruktion eftersøgt, hvorved der kunne fremkomme ”ekstra” stolper, som det ikke havde været muligt at erkende ved maskinafrømningen.

Undersøgelsens resultater

På markarealet øst for Ringstedgade blev der undersøgt anlæg på tre felter, Felt 1, 2 og 3. Felterne lå på området øst for Susåen, i et let kuperet terræn, med små plateauer. På Felt 1 fandtes fire små huse, som hver kan repræsenterer små gårdsenheder. I tilknytning til husene undersøgte gruber, der dog ikke indeholdt genstande, som kan underbygge en samtidighed med husene. Tillige undersøgte en grav på Felt 1, fra yngre stenalder. Graven var tæt pakket med sten, og ved den anlæggelse var fint stregornamenteret keramik, blevet ituslået, og spredt rundt i graven. I den forbindelse har man også tændt bål, som under udgravningen afspejlede sig som sorte områder, med formuldet trækul. Ud fra keramikken dateres graven til ca. 3500 f. Kr.

Hus I

Tre stolpehuller anbragt på række kan være rester af et hus. Stolpehullerne har stået i midten af huset, og været bærende for tagkonstruktionen. Huset var orienteret nord – syd, og det har oprindeligt været ca. 10 meter langt. Imellem hver af de tagbærende stolper har der ca. været 3 meter.

Hus II

Tre stolper anbragt på række, kan være rester af et hus. Stolpehullerne har stået i midten af huset, og været bærende for tagkonstruktionen. Huset var orienteret nordvest – sydøst orienteret, og det har oprindeligt været ca. 10 – 12 meter langt. Imellem hver af de tagbærende stolper har der ca. været 2,5 – til 3 meter.

Hus III

Tre stolper på række, kan være rester af et hus. Stolpehullerne har stået i midten af huset, og været bærende for tagkonstruktionen. Huset var orienteret nordvest – sydøst, og det har oprindeligt været ca. 10 meter langt. Imellem hver af de tagbærende stolper har der ca. været 2,5 til 3 meter.

Hus IV

Tre stolper på række, kan være rester af et hus. Stolperne har stået i midten af huset, og været bærende for tagkonstruktionen. Huset var orienteret nordvest – sydøst, og det har oprindeligt været ca. 10 meter langt. Imellem hver af de tagbærende stolper har der ca. været 3 meter.

Jordfæstegrav fra yngre stenalder

Trug eller badekarformet nedgravning, ca. 4, 5 meter lang, ca. 75 cm dyb, orienteret øst – vest. Graven var pakket med sten ca. 170 stk. varierende fra 10 cm til 30 cm i diameter. I anlægget fandtes tre fyldskifter – brandpletter, med formuldet trækul, som tydeligt bar præg efter ild. Spredt i anlægget fandtes keramik. Koncentrationen af keramikken var dog størst i og omkring brandpletterne. En del af keramikken kunne samles, og dele fra mindst to lerkar kunne rekonstrueres. En interessant iagttagelse var, at keramikken fra de to kar ikke fandtes samlet, men var ved selve nedlæggelsen ødelagt og spredt rundt i graven. Samme destruktive behandling af keramikken kendes også fra gravhøjene fra yngre stenalder. Her har man ved indgangene til højene fundet store mængder af ituslået keramik. Ødelæggelserne er foregået ved de ceremonier der har fundet sted i og ved gravhøjene. Sandsynligvis i forbindelse med begravelser. Graven tolkes som en simpel, tidligneolitisk grav, hvor den ituslåede keramik antyder at der er foregået nogle rituelle handlinger i forbindelse med gravlæggelsen.

Der fandtes ingen spor af den eller de gravlagte, eller tegn på at der evt. skulle have været en højkonstruktion anlagt over grave.

Omkring graven var fire stolpehuller som muligvis kan have indgået i en overbygget konstruktion med tilknytning til graven. Graven dateres til 3500 f. Kr.

Figur 2 Jordfæstegrav fra yngre stenalder

Fra bronzealder - 1700 til 500 f. Kr. er fundet to gruber der ud fra keramikken kan dateres til bronzealder samt to brandgrave. Ydermere fandtes 14 kogestensgruber, som er kendetegnet for især bronzealderens bopladser. Der var dog ingen fund i kogestensgruberne, der umiddelbart kunne understøtte deres samtidighed med gruberne og brandgravene. På feltet blev de mange stolpehuller undersøgt, i håbet om at kunne erkende treskibede langhuse, som er en videreudvikling af huskonstruktionen fra yngre stenalder. Dette var dog ikke muligt.

Ældre jernalderkeramik blev fundet i enkelt gruber. Om der er talt om et egentligt ældre jernalder bopladskompleks, er uvist, da ingen af stolpehullerne antydede spor efter langhuse, der kunne være indikation for en længere permanent bosættelse. En længere permanent bosættelse ville formentlig havde afspejlet sig i flere fund af genstande så som keramik, affald i form af dyreknogler, ben – og jernredskaber.

Figur 3 arbejdsbillede

Sammenfatning og konklusion

Der blev påvist spor af forhistorisk karakter på Felt 1 og Felt 2, som afspejler aktiviteter igennem flere af oldtidens perioder nær Susåen. I forhold til mængden af anlæg, som var relativt stor 326 stk. er det påfaldende så få genstande der blev fundet og registreret på lokaliteten. Størstedelen af gruberne og stolpehullerne kunne ikke sættes i systemer eller dateres til andet end oldtid. Det betyder at bopladskomplekserne givetvis har været større end det umiddelbare indtryk der er givet under selve udgravningen. Mængden af de relativt fundtomme gruber og stolpehullerne uden

systemer kan også afspejle aktiviteter der ikke har været af permanent karakter. Området kan have været anvendt ved specielle lejligheder, og det kan forklare fraværet af genstande i almindelighed.

Af særlig interesse har været registreringen af bopladssporene og graven fra yngre stenalder, da fund fra netop denne periode ikke er så hyppige i Næstved Museums undersøgelsesområde.

Fra at have levet som jæger og samlere i årtusinde, optager menneskene i yngre stenalder et nyt økonomisk grundlag, nemlig agerbruget. Dette betød at man gradvist op igennem yngre stenalder begyndte at rydde områder i skovene til dyrkning, og man etablerer permanente bosættelser. Med fundene fra Enggården kan knyttes endnu et led til Næstveds kulturhistorie.

Næstved den 23. november 2007

Lisbeth Gernager Langkjær

Arkæolog, cand. mag

Udgravningens data

Undersøgelserne blev påbegyndt den 11. september og afsluttedes den 17. oktober 2007.

Ansvarlig leder: museumsinspektør Birgitte Borby Hansen.

Daglig leder: cand. mag., arkæolog, Lisbeth Gernager Langkjær.

Assistent: stud. mag Hanne Nielsen og Jeanette Skaarup Saxo Instituttet, Kbh.'s Universitet.

Thomas og Harry fra entreprenørfirmaet HJR Entreprise, Enø, stod for afrømningen med gravemaskine. Søgegrøfter blev tidligt i forløbet frigivet til tildækning, ligesom forladte udgravningsfelter løbende blev frigivet.